QORTI ĊIVILI
PRIM' AWLA
SEDE KOSTITUZZJONALI

ONOR IMĦALLEF
DR FRANCESCO DEPASQUALE
LL.D. LL.M. (IMLI)

Seduta ta' nhar il-Ħamis
Disgħa (9) ta' Marzu 2023

Rikors Numru 692/2021 FDP

Fl-ismijiet

Francis E. Sullivan & Company Limited (C 353)

Vs

L-Avukat tal-Istat

Il-Qorti:-

1. Rat ir-rikors datat 28 ta' Ottubru 2021, li permezz tiegħu is-soċjeta' rikorrenti talbet is-segwenti:

> *Illi s-soċjeta' rikorrenti preżentat rikors ġuramentat nhar is-**6 ta' Lulju tas-sena 2015** abbażi tal-Artikolu 167 tal-Kap 12 tal-Liġijiet ta' Malta fl-ismijiet 'Francis E. Sullivan v. International Catering SRL', fejn sommarjament ingħad is-segwenti:*
>
> > *Illi mis-sena 2011 lil hawn is-soċjeta` rikorrenti ssuplixxiet diversi provisti tal-ikel lil diversi bastimenti, u dan fuq struzzjonijiet tal-istess soċjeta` intimata International Catering SRL;*
> >
> > *Illi l-provisti tal-ikel ġew provduti lis-segwenti bastimenti: (i) MV VOS THALASSA (ii) MV VOS THEIA (iii) MV VOS ATHOS (iv) MV VOS PRUDENCE;*

> *Illi s-soċjeta` rikorrenti ħarġet diversi fatturi lis-soċjeta' intimata bis-somma globali dovuta mill-istess soċjeta' intimata leħqet l-ammont ta' sitta u disgħin elf, tmien mija u tmienja u erbgħin Ewro punt disa' u għoxrin ċenteżmi (€96,848.29);*
>
> *Illi għalhekk is-soċjeta` intimata hija debitriċi tas-soċjeta` rikorrenti fis-somma ta` sitta u disgħin elf, tmien mija u tmienja u erbgħin Euro u disa' u għoxrin ċenteżmi (€96,848.29);*

*Illi fis-sentenza ta' nhar is-**6 ta' Ottubru tas-sena 2015** (hawn annessa u mmarkata bħala Dok A), il-Qorti ddeċidiet illi fil-kontumaċja tas-soċjeta' konvenuta tilqa' it-talbiet tas-soċjeta' rikorrenti u għalhekk tiddikjara lis-soċjeta' International Catering SRL debitriċi tas-soċjeta' Francis E. Sullivan & Company Limited u in oltre kkundannat lis-soċjeta' konvenuta sabiex tħallas lis-soċjeta' rikorrenti is-somma ta' sitta u disgħin elf, tmien mija u tmienja u erbgħin Ewro punt disa' u għoxrin ċenteżmi (€96,848.29), bl-imgħax legali b'effett mill-jum tal-qari tas-sentenza u bl-ispejjeż kontra l-istess soċjeta' konvenuta;*

Illi nhar is-26 ta' Ottubru 2015, is-soċjeta' International Catering SRL ppreżentat rikors quddiem il-Qorti tal-Appell (hekk kif jixhed t-timbru tar-Reġistru tal-Qorti Superjuri fuq il-folder hawn anness u mmarkat bħala Dok B) fejn talbet lill-istess Qorti tiċħad is-sentenza tas-6 ta' Ottubru 2015 mogħtija mill-Prim' Awla tal-Qorti Ċivili u tilqa l-Appell tal-esponenti bl-ispejjeż taż-żewġ istanzi kontra s-soċjeta' Francis E. Sullivan & Company Limited;

Illi nhar is-17 ta' Novembru 2015, is-soċjeta' Francis E. Sullivan & Company Limited issa appellata, preżentat ir-risposta tagħha (hekk kif jixhed t-timbru tar-Reġistru tal-Qorti Superjuri fuq l-folder hawn anness u mmarkat bħala Dok C) fejn talbet il-Qorti tal-Appell sabiex tiċħad l-appell tas-soċjeta' appellanti u tikkonferma s-sentenza tal-Prim' Awla tal-Qorti Ċivili bl-ispejjeż taż-żewġ istanzi kontra l-istess soċjeta' appellanti;

*Illi xokkanti l-fatt huwa li nhar is-26 ta' Awwissu tas-sena 2020 l-Qorti tal-Appell fit-taħrika tagħha għas-smiegħ tal-kawża (hawn annessa u mmarkata bħala Dok D) iffissat is-smiegħ ta' din il-kawża għal nhar it-**13 ta' Ottubru 2020** fid-9.00am, dan ifisser madwar ħames snin wara li ġie intavolat l-istess appell;*

Illi konsegwentament inħareġ avviż ta' smiegħ u bil-kawtela, liema notifika riedet issir lis-soċjeta' appellanta ġewwa Genoa, l-Italja. Fl-ewwel seduta ta' dan l-appell jiġifieri nhar it-13 ta' Ottubru 2020 is-soċjeta' appellanta ma dehritx u għalhekk l-appell ġie differit għall-istess skop għall-1 ta' Diċembru 2020 fit-8.30am, dan ai termini tal-verbal tal-istess seduta (hawn anness u mmarkat bħala Dok E);

*Illi nhar l-**1 ta' Diċembru 2020**, is-soċjeta' appellanti reġgħet ma dehritx peress li ma kinitx debitatament notifikata bl-avviż tas-smiegħ u l-istess*

appell ġie differit sine die, dan ai termini tal-verbal tal-istess seduta (hawn anness u mmarkat bħala Dok F);

Illi f'digriet mogħti nhar id-9 ta' Ġunju 2021 (hawn anness u mmarkat bħala Dok G), il-Qorti tal-Appell rat ir-rikors, risposta u verbali kif hawn fuq indikati u peress illi rriżulta li s-soċjeta' appellanti qatt ma ġiet notifikata bl-avviż tas-smiegħ u bl-avviż għall-ħlas tal-kawtela, u ma sar l-ebda tentattiv ta' notifika da parti tar-Reġistratur, l-appell ġie riappuntat għas-seduta ta' nhar il-5 ta' Ottubru 2021 fit-8.55am;

Illi nhar il-5 ta' Ottubru 2021 deher l-Avukat Dottor Martin Fenech għas-soċjeta' appellanti, pero l-istess soċjeta' appellanti ma ħadet ebda interess tikkawtela l-appell tagħha nonostante l-appuntament ta' dakinhar u għalhekk il-Qorti reġet differixxiet l-appell sine die, dan ai termini tal-verbal tal-istess seduta (hawn anness u mmarkat bħala Dok H);

Illi dan id-dewmien huwa rraġonevoli u jikser id-dritt tar-rikorrent għal smiegħ xieraq fi żmien raġonevoli kif sanċit fl-Artikolu 39 tal-Kostituzzjoni u fl-Artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropea kif inkorporata fil-liġi tramite l-Kapitolu 319 tal-Liġijiet ta' Malta;

Għaldaqstant, is-soċjeta' rikorrenti titlob bir-rispett lil dina l-Onorabbli Qorti jogħġobha tiddikjara:

1. *li t-tul ta' żmien li qiegħed jittieħed sabiex jiġi konkluż l-Appell fl-ismijiet 'Francis E. Sullivan & Company Limited v. International Catering SRL' (Appell Ċivili Numru 651/2015), huwa rraġonevoli;*

2. *li tali teħid ta' żmien jammonta għal vjolazzjoni tad-dritt tas-soċjeta' rikorrenti għall-smiegħ xieraq fi żmien raġonevoli kif sanċit fl-Artikolu 39 tal-Kostituzzjoni u fl-Artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropea kif inkorporata fil-liġi tramite l-Kapitolu 319 tal-Liġijiet ta' Malta;*

3. *tagħti dak ir-rimedju li jidrilha xieraq u opportun sabiex jindirizzaw tali vjolazzjoni b'mod effettiv fosthom li tillikwida dak il-kumpens ġust.*

Bl-ispejjeż.

2. Rat illi l-Avukat ta' l-Istat fl-10 ta' Diċembru 2021 irrisponda għal dak mitlub billi qajjem is-segwenti difiżi:

   1. Illi r-rikorrenti trid jipprova sal-grad rikjest mil-Liġi d-dewmien li tillanja dwaru u li tali dewmien huwa tassew leżiv tad-drittijiet fundamentali tagħha, kif tallega;

   2. Illi sabiex kwalunkwe dewmien jitqies li huwa leżiv tad-drittijiet fundamentali tar-rikorrenti, dina l-Onorabbli Qorti għandha tqis il-proċeduri in eżami fit-totalita` tagħhom, u għandha tkun sodisfatta li l-

kriterji dwar ir-raġjonevolezza ta' kull dewmien japplikawx għall-każ de quo – ossia l-kwistjoni tal-kumplessita` tal-kawża, il-kondotta tal-partijiet, il-kondotta ta' l-awtorita` kompetenti [li għad mhux ċar liema hi mir-rikors promotur – jekk hux il-Qorti stess jew ir-Reġistratur tal-Qorti], u l-importanza tas-subjecta materiae in disputa;

3. Illi din l-azzjoni hija intempestiva, in kwantu jirriżulta ex admissis li l-proċeduri ġudizzjarji li r-rikorrenti tillanja dwarhom għadhom għaddejjin, u ma hemm xejn li jostakola lir-rikorrenti milli jipprezentaw rikorsi quddiem l-Onorabbli Qorti ta' l-Appell għal rimedju, inkluż occorrendo talba sabiex jiġi ddikjarata d-deżerzjoni ta' l-appell;

4. Illi l-esponenti jikkontendi li l-allegat dewmien lanjat ma jikkostitwix leżjoni tad-drittijiet fundamentali tar-rikorrenti;

5. Illi fir-rigward it-tieni talba, mingħajr preġudizzju għall-premess, anke jekk, għall-grazzja ta' l-argument, u għall-grazzja ta' l-argument biss, dina l-Onorabbli Qorti kellha tirriżultalha vjolazzjoni kif pretiż mir-rikorrenti, id-dikjarazzjoni li seħħet leżjoni fiha nnifisha għandha tikkostitwixxi 'just satisfaction';

6. Illi, mingħajr preġudizzju għall-premess, u f'każ li dina l-Onorabbli Qorti kellha tikkunsidra l-likwidazzjoni ta' kumpens favur ir-rikorrenti, considerando li l-mertu tal-kawża li dwarha r-rikorrenti tillanja hija effettiva ta' debt collection, u li r-rikorrenti se tgawdi minn imgħax ta' 8% favuriha jekk tirbaħ l-appell, rata ferm u ferm ogħla minn dak li jagħtik bank jew investiment ieħor, fl-aħjar ipotesi għar-rikorrenti, dina l-Onorabbli Qorti għandha tillikwida kumpens ta' natura morali biss.

Salv eċċezzjonijiet ulterjuri.

Provi

3. Rat in-nota tas-soċjeta' rikorrenti ippreżentata fis-6 ta' Jannar 2022 li permezz tagħha qed jippreżentaw vera kopja tal-atti u dokumenti meħuda mill-proċess tal-kawża numru 651/2015 JZM fl-ismijiet Francis E. Sullivan & Company Limited vs International Catering Srl (fol 23).

4. Rat l-affidavit ta' **Alexander Ellul Sullivan**, rappreżentant tas-soċjeta' rikorrenti, ippreżentat fl-20 ta' Jannar 2022 (fol 207).

5. Rat id-dokumenti annessi Dok A, B u C mal-affidavit ta' Alexander Sullivan (fol 210).

6. Semgħet ix-xhieda ta' **Charmaine Bugeja**, Assistent Reġistratur fil-Qrati u Tribunali Ċivili, mogħtija fis-26 ta' April 2022 (fol 220).

7. Semgħet ix-xhieda ta' Alex Ellul Sullivan in kontro-eżami u in ri-eżami fis-26 ta' April 2022 (fol 228).

8. Rat li fis-26 ta' April 2021, il-kawża tħalliet għas-sottomissjonijiet tar-rikorrenti, wara li ngħalqu l-provi tal-partijiet.

9. Rat li fl-14 ta’ Lulju 2022, il-kawża tħalliet għas-sottomissjonijiet tal-intimati.

10. Rat in-nota ta’ sottomissjonijiet tas-soċjeta’ rikorrenti Francis E. Sullivan & Company Limited ippreżentata fl-14 ta’ Lulju 2022. (fol 233).

11. Rat in-nota ta’ sottomissjonijiet tal-Avukat ta’ l-Istat ippreżentata fl-4 ta’ Novembru 2022 (fol 253).

Fatti tal-każ

12. Jirriżulta li kien ġie intavolat il-każ **Francis E. Sullivan & Company Limited vs International Catering Srl** (Rikors Numru 651/2015) fis-**6 ta’ Lulju 2015** liema sentenza ingħatat fis-**6 ta’ Ottubru 2015** (fol 6 u 179).

13. Jirriżulta li fis-26 ta’ Ottubru 2015, is-soċjeta’ International Catering Srl ippreżentat rikors quddiem il-Qorti tal-Appell, kif jidher minn Dok B fol 10.

14. Jirriżulta li fis-17 ta’ Novembru 2015 is-soċjeta’ Francis E. Sullivan & Compnay Limited ippreżentat ir-risposta tagħha, Dok C fol 11, fejn talbet lill-Qorti tal-Appell tiċħad l-appell tas-soċjeta’ appellanti u tikkonferma s-sentenza tal-Prim’ Awla tal-Qorti Ċivili bl-ispejjeż taż-żewġ istanzi kontra l-istess soċjetà appellanti.

15. Jirriżulta illi fis-**26 ta’ Awissu 2020**, l-appell Numru 651/2015/1 ġie appuntat għas-smiegħ għat-13 ta’ Ottubru 2020, li jfisser li ġie appuntat ħames snin wara li ġie intavolat ir-rikors tal-appell.

16. Jirriżulta li sussegwentement inħareġ avviż tas-smiegħ, u n-notifika kellha ssir lis-soċjeta’ ġewwa Genoa, L-Italja, peress li fl-ewwel seduta tat-13 ta’ Ottubru 2020, is-soċjeta’ appellanta ma dehritx, l-appell ġie differit għall-istess skop għall-1 ta’ Diċembru 2020, kif jidher mill-verbal Dok E fol 13.

17. Jirriżulta li fis-seduta tal-**1 ta’ Diċembru 2020,** is-soċjeta’ appellanti reġgħet ma dehritx, u l-appell ġie differit *sine die*. Wara rikors l-appell ġie riappuntat għas-seduta tal-5 ta’ Ottubru 2021.

18. Jirriżulta illi fis-seduta tal-**5 ta’ Ottubru 2021**, is-soċjeta’ appellanti ma ħaditx ħsieb tikkawtela l-appell tagħha, il-Qorti reġgħet iddifferixxiet l-appell *sine die* kif jidher mill-verbal Dok H fol 16.

Ikkunsidrat

19. Jirriżulta, illi s-soċjeta’ rikorrenti qiegħda, permezz tal-azzjoni preżenti, tressaq ilment ta’ indole kostituzzjonali li abbażi tiegħu qiegħda tikkontendi ksur ta’ drittijiet ta’ l-Artikolu 39 tal-Kostituzzjoni ta’ Malta u tal-Artikolu 6 (1) tal-Konvenzjoni Ewropea tad-Drittijiet u Libertajiet Fundamentali tal-Bniedem, kif sanċita taħt il-Kap 319 tal-Liġijiet ta’ Malta, minħabba nuqqas ta’ raġonevolezza ta’ żmien u dewmien prinċipalment, sabiex jiġi appuntat u konkluż l-appell fil-każ Rikors Numru 651/2015 fl-ismijiet Francis E. Sullivan & Company Limited vs International Catering Srl.

20. Jirriżulta, mill-banda l-oħra, illi l-intimat Avukat ta' l-Istat, qajjem dawn id-difiżi li huma is-segwenti:

    a. Is-soċjeta' rikorrenti trid tipprova sal-grad rikjest mil-liġi d-dewmien li qed tillanja dwaru u li tali dewmien kien leżiv għad-drittijiet fundamentali tagħha.

    b. Sabiex kwalunkwe dewmien jitqies li huwa leżiv iridu jitqiesu l-proċeduri in eżami fit-totalita` tagħhom.

    c. Illi din l-azzjoni hija intempestiva, in kwantu jirriżulta *ex admissis* li l-proċeduri ġudizzjarji li qed isir ilment dwarhom, għadhom għaddejjin, u seta' anke jiġi ippreżentat rikors għad-deserzjoni tal-appell.

    d. L-allegat dewmien illanjat ma jikkostitwix leżjoni tad-drittijiet fundamentali.

    e. Illi fir-rigward tat-tieni talba, anke jekk kellha tirriżulta vjolazzjoni kif pretiż mir-rikorrenti, id-dikjarazzjoni li seħħet leżjoni fiha nnifisha għandha tikkostitwixxi 'just satisfaction'.

    f. F'każ li l-Qorti kellha tikkunsidra likwidazzjoni ta' kumpens ikkunsidrat li l-kawża li qed isir l-ilment dwarha hija effettiva ta' debt collection, u li s-soċjeta' rikorrenti ser tgawdi minn imgħax ta' 8% favuriha jekk tirbaħ l-appell, rata ferm u ferm ogħla minn dak li jagħtik bank jew investiment ieħor, din il-Qorti għandha tillikwida kumpens ta' natura morali biss.

Meritu tal-każ

21. Din il-Qorti ser tgħaddi biex teżamina l-kwistjonijiet fil-mertu. Il-Qorti ser titratta l-allegat ksur tal-jeddijiet lamentati mis-soċjeta' rikorrenti taħt l-Artikolu 39(2) tal-Kostituzzjoni ta' Malta u l-Artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropea.

22. L-Artikolu 39(2) tal-Kostituzzjoni ta' Malta jipprovdi:

> *"Kull Qorti jew awtorita`oħra ġudikanti imwaqqfa b'liġi għad-deċiżjoni dwar l-eżistenza jew l-estensjoni ta' drittijiet jew obbligi ċivili għandha tkun indipendenti u imparzjali; u meta l-proċedura għal deċiżjoni bħal dik huma mibdija minn xi persuna quddiem qorti jew awtorita` oħra ġudikanti bħal dik, il-każ għandu jiġi mogħti smiegħ xieraq għeluq żmien raġonevoli."*

23. L-Artikolu 6(1) tal-Konvenzjoni Ewropea jistipula:

> *"Fid-deċiżjoni tad-drittijiet ċivili u tal-obbligi tiegħu jew ta' xi akkuża kriminali kontra tiegħu, kulħadd huwa intitolat għal smiegħ imparzjali u pubbliku fi żmien raġonevoli minn tribunal indipendenti u imparzjali imwaqqaf b'liġi. Is-sentenza għandha tingħata pubblikament iżda l-istampa u pubbliku jista' jiġi eskluż mill-proċeduri kollha jew minn parti minnhom fl-interess tal-morali, tal-ordni pubbliku jew tas-sigurta nazzjonali f'soċjeta' demokratika, meta l-interessi tal-minuri jew il-protezzjoni tal-ħajja privata tal-partijiet hekk teħtieġ, jew sa fejn ikun rigorażament meħtieġ fil-fehma tal-qorti f'ċirkostanzi speċjali meta l-pubbliċita` tista' tippreġudika l-interessi tal-ġustizzja."*

24. F'dan il-kuntest huwa relevanti li jinsab assodat fil-ġurisprudenza ta' Strasbourg u tal-Qorti Kostituzzjonali, li biex wieħed jiddeċiedi jekk kienx hemm nuqqas ta' smiegħ xieraq wieħed irid jeżamina l-proċedura ġudizzjarja kollha kemm hi fit-totalita` tagħha. (Ara ad. eż. l-każ **Van Mechelen and Others vs The Netherlands** deċiża mill-Qorti Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem fit-23 ta' April 1997, fejn ingħad hekk:

> *"When deteriming if there has been a breach of the right to affair hearing the court makes an evaluation of the fairness of the entire domestic proceedings…this approach also enables the Court to consider whether defects in first instance proceedings have been rectified by subsequent appellate hearings……"*

25. Fil-każ **Dimech vs Malta** (34373/13) deċiża fit-2 ta' April 2015, ġie ritenut li f'każ ta' stħarriġ jekk il-proċedura ssodisfatx ir-rekwiżiti tal-Artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropea:

> *"The Convention organs have also consistently held that such an issue can can only be determined by examining the proceedings as a whole, save where an event or particular aspect may have been significant or important that it amounts to a decisive factor for the overall assessment of the proceedings as a whole – pointing out, however, that even in those cases it is on the basis of proceedings as a whole that a ruling should be made as to whether there has been a fair hearing of the case (see inter alia **X vs Switzerland** no.9000/80, Commission decision of 11 March 1982; **B vs Belgium** Commission decision of 3 October 1990)".*

26. Il-ġurisprudenza tgħid ċar u tond, li sabiex jiġi determinat jekk kienx hemm smiegħ xieraq fi proċeduri ġudizzjarji fi żmien raġonevoli a tenur tal-artikolu 39(2) tal-Kostituzzjoni u l-Artikolu 6(1) tal-Konvenzjoni Ewropea, iridu jitqiesu ċ-ċirkostanzi kollha partikolari f'dik il-proċedura u l-pro edura trid titqies fit-totalita` tagħha.

27. Fil-każ in eżami jirriżulta, li fl-ewwel proċedura quddiem l-ewwel Qorti, il-proċess ħa b'kollox **<u>tlett xhur</u>** sabiex tingħata d-deċiżjoni mill-ewwel Qorti. Fil-fatt, il-każ kien ġie ippreżentat fis-6 ta' Lulju 2015 u ġie deċiż fis-6 ta' Ottubru 2015, il-każ ġie deċiż f'perjodu qasir ħafna.

28. Jirriżulta sussegwentement li s-soċjeta' International Catering Srl fis-26 ta' Ottubru 2015, ippreżentat rikors quddiem il-Qorti tal-Appell, fejn talbet lill-Qorti tiċħad is-sentenza tas-6 ta' Ottubru 2015 mogħtija mill-ewwel Qorti. Sussegwentement fis-17 ta' Novembru 2015, is-soċjeta' Francis E. Sullivan & Company Limited ippreżentat ir-risposta tagħha kif jidher minn Dok C mar-rikors promotur. Jirriżulta li d-dewmien prinċipali kien fl-istennija tal-appuntar għall-appell, billi jidher minn Document D eżebit, li fis-26 ta' Awissu 2020, il-Qorti tal-Appell iffissat is-smiegħ ta' dan il-każ għat-13 ta' Ottubru 2020, **<u>ħames snin</u>** wara li ġie intavolat l-istess appell.

29. Jirriżulta, li meta ħareġ l-avviż ta' smiegħ bil-kawtela, in-notifika riedet issir lis-soċjeta' appellanti ġewwa Genoa, L-Italja, bir-riżultat illi fl-ewwel seduta tat-13 ta' Ottubru 2020, is-soċjeta' appellanti ma dehritx. Konsegwentement, l-appell ġie differit għall-istess skop għall-1 ta' Diċembru 2020 kif jidher minn Dok E fol 13 u mir-rikors tal-appell anness ma' din il-proċedura.

30. Jirriżulta wkoll, li sussegwentement, li fl-1 ta' Diċembru 2020 is-soċjeta' appellanti reġgħet ma dehritx peress li ma kinitx debitament notifikata bl-avviż tas-smiegħ u l-appell ġie differit *sine die*. In segwitu, wara digriet mogħti fid-9 ta' Ġunju 2021, kif jidher minn Dok G fol 15, l-appell ġie riappuntat għas-seduta ta' nhar il-5 ta' Ottubru 2021. Fis-seduta tal-5 ta' Ottubru 2021, peress li s-soċjeta' appellanti ma ħaditx interess tikkawtela l-appell tagħha, b'hekk il-Qorti tal-Appell iddeferixxiet il-każ *sine die*.

31. Il-Qorti tosserva illi ta' rilevanza, fil-każ tat-tip odjern, huwa l-każ **David Martinelli vs Avukat Ġenerali et** deċiż mill-Prim' Awla Qorti Ċivili (Sede Kostituzzjonali) fit-3 ta' Lulju 2008 li tratta dan il-punt tad-dewmien, u ntqal, li fl-istħarriġ m'hemmx leżjoni abbażi tal-artikolu 39(2) tal-Kostituzzjoni u l-Artikolu 6(1) tal-Konvenzjoni Ewropea, wieħed irid iqis iċ-ċirkostanzi kollha partikolari f'dawk il-proċeduri u b'mod partikolari:

    1. In-natura u/jew komplessita tal-każ in kwistjoni
    2. Il-kondotta tal-partijiet fil-kawża
    3. Il-mod kif dawk il-proċeduri ġew trattati u kondotti mill-awtorita` ġudizzjarja stess.

32. Referibbilment għal dawn it-tlett fatturi prinċipali li għandhom jiġu eżaminati, l-Avukat tal-Istat irrefera, għall-kawżi **Nazzareno sive Reno Zarb vs Avukat Ġenerali** deċiż mill-Qorti Kostituzzjonali fil-31 ta' Ottubru 2003, **Francis Said vs Avukat Ġenerali** deċiż mill-Qorti Kostituzzjonali fit-12 ta' Frar 2010, **Sydney Ellul Sullivan vs il-Kummissarju tal-Pulizija et** deċiż fit-28 ta' **Jannar 2013 u Victoria Cassar vs Avukat Ġenerali et** deċiż mill-Qorti Kostituzzjonali fis-7 ta' Ottubru 2019, fejn f'dan l-aħħar każ ingħad:

    "Huwa fid-diskrezzjoni tal-qorti illi tagħrbel u tislet sewwa sew il-għaliex il-proċeduri twalu daqstant u allura b'dak id-dewmien esagerat u mhux ġustifikat seħħet vjolazzjoni tal-jedd għal smiegħ xieraq.

    Fil-kompitu tagħha l-Qorti trid tkun indikata minn tlett indikaturi ewlenin: i) il-kumplessita` tal-każ, ii) l-imġieba proċesswali tal-kontendenti u iii) il-kondotta tal-proċeduri mill-organu ġudizzjarju."

33. Dwar is-smiegħ xieraq fi żmien raġonevoli l-awturi **Harris, O' Boyle and Warbick** fil-ktieb **Law of the European Convention of Human Rights** (raba' edizzjoni (2018)) jispjegaw illi:

    "The purpose of the reasonable time guarantee, which applies to both criminal and non-criminal cases, is to protect 'all parties to court proceedings ... against excessive procedural delays' (Stogmuller vs Austria A 9 (1969) p.40, 191. On the guarantee, see Henzelin and Rordorf, 5 Nj ECL 78 (2014) and 'underlines the importance of rendering justice without delays which might jeopordise its effectiveness and credibility' (H vs France A 162-A) 1989); EHRR 74 para 58).

    The reasonabless of the length of proceedings in both criminal and non-criminal cases depends on the particular circumstances of the case (Konig vs Germany A 27 (1978); 2 EHRR 170 PC and Pedersen and Baadsgaard

vs Denmark 2004-XI; 42 EHRR 486 GC). There is no absolute time-limit. Factors that are always considered are the complexity of the case, the conduct of the applicant, and the conduct of the competent administrative and judicial authorities (Konig vs Germany; ibid). The Court also takes into account what is 'at stake' for the applicant (Frydlender vs France 2000-VII; 31 EHRR 1152 GC, what is 'at stake' is sometimes treated as a separate fourth factor: see eg. Surmeli vs Germany 2006 - VII; 44 EHRR 438 GC)."

34. Fil-każ in eżami, l-ewwel ilment prinċipali tas-soċjeta' rikorrenti huwa dwar id-dewmien, speċifikatament fl-istennija għall-appuntar fl-istadju tal-appell għaliex dak il-perjodu dam ħames snin fejn is-soċjeta' rikorrenti saħqet li d-dritt għal smigħ xieraq fi żmien raġonevoli ġie leż, minħabba il-perjodu ta' dewmien fl-istennija għall-appuntar tas-smigħ għall-appell.

35. Il-Qorti tosserva illi m'hemmx dubju li d-deċiżjoni fl-ewwel grad ingħata b'mod immedjat. Inoltre`, anke wara l-appuntar tas-smigħ, ma kienx hemm dilungar mill-Qorti tal-Appell, għaliex kull darba li s-soċjeta' appellanti naqset milli tidher u milli tikkawtela l-appell tagħha, il-Qorti tal-Appell ħalliet il-kawża *sine die.* Fil-fatt, l-aħħar darba li tħalliet il-kawża *sine die* kien fil-5 ta' Ottubru 2021.

36. Jidher ċar illi d-dilungar fl-istadju tas-smigħ tal-appell kien attribwibbli UNIKAMENT lis-soċjeta' appellanti International Catering Srl w il-konsulent legali tagħha, għaliex evidentement, il-ħin li nħela kien kollu da parti tagħha, l-ewwel sabiex issir in-notifika lis-soċjeta' appellanti ġewwa Genoa, l-Italja, l-ewwel differimenti li sar fl-istadju tal-appell kienu għal dan l-iskop, u sussegwentement, is-soċjeta' appellanti naqset milli tiehu ħsieb u tikkawtela l-appell tagħha.

37. Għalhekk, indubbjament, is-soċjeta' International Catering Srl, <u>bl-assistenza intenzjonali tal-konsulent legali tagħha</u>, bdiet tuża id-dritt ta' appell bħal strateġija sabiex taħli l-ħin u tiddilunga milli tħallas l-ammont skont dak deċiż fis-sentenza tal-Qorti tal-ewwel istanza.

38. Il-pern ta' l-ilment tas-soċjeta' rikorrenti huwa dwar il-perjodu li l-każ dam quddiem il-Qorti tal-Appell, u speċifikatament il-perjodu ta' ħames snin sakemm ġie appuntat l-appell. Fis-sottomissjonijiet, is-soċjeta' rikorrenti aċċennat għall-fatt li, minkejja li s-somma pretiża li ġiet solidifikata permezz tas-sentenza tal-ewwel qorti, dina qatt ma setgħet tiġi mogħtija lis-soċjeta' rikorrenti għaliex fl-ebda stadju ma din kellha titolu eżekuttiv. Ġie sottomess ukoll li filwaqt li kien minnu li s-soċjeta' rikorrenti ġiet mistiedna sabiex tikkonkorri ruħha bħala kreditriċi tas-soċjeta' estera fil-proċedura ta' falliment ġewwa l-Italja, però s-soċjeta' rikorrenti qatt ma setgħet tiddikjara lilha innifisha bħala kreditur għaliex f'dak iż-żmien li ntbagħtet l-ittra ta' konkorrenza jiġifieri f'Settembru 2016, is-soċjeta' estera kienet ilha kważi sena li appellat mis-sentenza tal-ewwel Qorti f'Malta u għalhekk is-soċjeta' rikorrenti ma kellhiex titolu eżekuttiv sabiex tkun tista' tiddikjara lilha nnifisha kreditur tas-soċjeta' estera għaliex kienet għadha qed tistenna l-Appell f'Malta jiġi appuntat.

39. Minn naħa l-oħra, l-Avukat tal-Istat, fis-sottomissjonijiet tiegħu sostna, li l-ilment Kostituzzjonali odjern mhijiex lanjanza solita biss dwar id-dewmien biex tiġi deċiża. Iżda, f'dan il-każ, is-soċjeta' rikorrenti qed tilmenta li minħabba d-dewmien sabiex isir

l-appell, tilfet l-opportunita li tiġbor kreditu mingħand debitur tagħha li laħaq falla. Għalhekk l-Avukat tal-Istat issottolinea fis-sottomissjonijiet li ma kienx kwalunkwe dewmien biex l-appell jiġi appuntat, mismugħ u deċiż li ppreġudika l-pożizzjoni tas-soċjeta' rikorrenti biex tirkupra l-kreditu vantat minnha. Fil-fatt, Alexander Sullivan fl-affidavit tiegħu, sostna li s-soċjeta' rikorrenti ftit anqas minn sena wara li ġie intavolat l-appell, kienet irċeviet avviż minn Qorti Taljana li d-debitur tagħha kienet fetħet proċeduri ta' falliment ġewwa l-Italja u s-soċjeta' rikorrenti kienet ingħatat terminu biex tagħmel ir-rappreżentazzjonijiet tagħha lill-kuratur konċernat. Inoltre`, jirriżulta ċar, li fl-andament tal-appell stess id-debitur tas-soċjeta' rikorrenti kien qiegħed itawwal b'mira ċara li jaħli l-ħin, itawwal iż-żmien, u jgħaddi lis-soċjeta' rikorrenti biż-żmien.

40. Il-Qorti tosserva li, kkunsidrati l-punti kollha sollevati, xorta waħda jeħtieġ li jiġu evalwati it-tlett konsiderazzjonijiet supraċitati (kif elenkati fil-ġurisprudenza, u fil-każ **David Martinelli vs Avukat Ġenerali et**), u jinstilet il-fatt saljenti li seta' wassal għal dewmien, anke jekk evidentement fil-każ in eżami, ma kienx hemm l-ebda dilungar leġġer jew kappriċċuż.

41. Hawnhekk, issir referenza għall-każ **Leo Micallef et vs Avukat tal-Istat** deċiż mill-Prim' Awla Qorti Ċivili (Sede Kostituzzjonali) (62/2018) fit-30 ta' Settembru 2021. Dan il-każ jitratta ilment simili għal dak tal-kawża odjerna, fejn ir-rikorrenti f'dak il-każ kienu qed jilmentaw minn dilungar proprju fl-istadju tal-istennija għall-appuntar ta' l-appell. Jiġi osservat, li f'dak il-każ iż-żmien li r-rikorrenti damu jistennew sabiex jiġi appuntat l-appell kien erba' snin u tmien xhur filwaqt li fil-każ in eżami t-terminu ta' stennija għall-appuntar tal-appell kien ta' ħames snin u għaxart ijiem. Jiġi osservat ukoll, li din id-deċiżjoni fil-każ **Micallef et vs Avukat tal-Istat et** ma ġietx appellata.

42. F'dik is-sentenza ġie spjegat fit-tul għaliex il-każ idum fil-kju sakemm jiġi appuntat għall-appell. Din il-Qorti ser tikkwota estratti minn dak enunċjat fil-każ suċitat **Leo Micallef et Avukat tal-Istat**, fejn intqal hekk:

> *"Illi jibda billi jingħad li l-Onorabbli Qorti tal-Appell mhux biss hija mgħobbija bis-smiegħ tal-appelli tal-Prim' Awla Qorti Ċivili, pero hija wkoll mgħobbija b'appelli mill-Prim' Awla tal-Qorti Ċivili (Għawdex), mill-Qorti Ċivili (Sezzjoni tal-Familja), Qorti Ċivili (Sezzjoni tal-Familja (Għawdex) u mill-Qorti Ċivili (Sezzjoni Kummerċ), dan skont Art 41(8) tal-Kodiċi Ċivili. Mhux biss, il-Qorti tal-Appell tieħu wkoll konjizzjoni tal-appelli imsemmijin fl-Artikoli 6 tal-liġi dwar il-legati taż-żwieġ, skont l-Artikolu 42 tal-Kodiċi Ċivili, kif ukoll ta' kawżi oħra li bid-disposizzjonijiet espressa tal-liġi huma mħollijin għaliha, skont l-Artikolu 44 tal-Kodiċi Ċivili. Kif hu mistenni wkoll mingħajr distinzjoni jridu jingħataw smiegħ xieraq fi żmien raġonevoli.*
>
> *Mill-banda l-oħra, irid jingħad ukoll li l-Onorabbli Qorti tal-Appell hija wkoll tenuta li f'ċirkostanzi partikolari elenkati fil-liġi, jitqegħdu l-ewwel għas-smiegħ, u fil-fatt jinstemgħu l-ewwel kawżi segwenti:*
>
> *Kawżi ta' ritrattazzjoni*
> *Kawżi ta' spoll imsemmija fl-artikolu 791 tal-Kodiċi*
> *Kawżi dwar disprezz tal-Qorti*
> *Appelli minn deċiżjonijiet tal-Qrati Ċivili (Sezzjoni tal-Familja)*

Kawżi li għandhom x'jaqsmu ma' l-għarfien u l-eżekuzzjoni ta' sentenzi barranin
Kawżi ta' arbitraġġ
Kawżi li minn natura tagħhom stess jeħtieġ li jiġu trattati bi speditezza akbar.

Għalhekk, essenzjalment l-Onorabbli Qorti tal-Appell m'għandhiex kontroll sħiħ fuq il-lista u dan stante li meta jidħol appell li jrid jingħata priorita` kif timponi l-liġi, l-Onorabbli Qorti tal-Appell m'għandhiex għażla oħra ħlief li tappuntah u tiddeċidieh qabel każijiet oħra. Ovvjament dawn il-każi jingħataw il-preċedenza stante li minn natura tagħhom huma urġenti. Dan iżda xejn ma jrendi d-dewmien ta' smiegħ ta' appelli oħra ġustifikati tenut kont taċ-ċirkostanzi.

Fil-każ odjern jirriżulta li għal perjodu ta' ben aktar minn erba' snin, minn meta ġie intavolat l-appell u r-risposta għall-istess fil-proċedura ta' dak l-istess appell ma sar xejn għajr li kien jistenna fil-kju sabiex jiġi appuntat. Għalhekk, ma jirriżultax li f'dan ir-rigward kien hemm xi nuqqas li jista' jiġi addebitat lil xi parti jew oħra. Din il-Qorti tqis li l-perjodu ta' erba' snin, tmien xhur u tmint ijiem huwa wieħed pjuttost twil anke meta komparat ma' żminijiet oħra fejn l-appelli quddiem l-istess Qorti kienu jieħdu ferm anqas biex jiġu appuntati. Din il-Qorti temmen li dan id-dewmien ma kienx riżultat ta' ineffiċjenza tal-Onorabbli Qorti tal-Appell, pero` kien riżultat ta' bosta nuqqasijiet fis-sistema ġudizzjarja kif stabbiliti mill-Istat, inkluż numru limitat ta' ġudikanti li mhumiex biżżejjed biex ilaħħqu max-xogħol kollu li jidħol fil-Qrati, inkluż fil-Qorti tal-Appell, kif ukoll nuqqas mhux żgħir ta' ħaddiema kwalifikati fil-Qrati li jgħinu sabiex il-proċeduri ikunu jistgħu jimxu b'aktar speditezza inklużi 'clerks', 'deputati' u anke 'Avukati tal-Qorti'. Tant kienu evidenti dawn in-nuqqasijiet li malli ġiet ikkreata it-tielet sezzjoni tal-Qrati tal-Appell, kif jissottomettu l-istess rikorrenti, iż-żmien li wieħed jistenna biex appell jiġi appuntat naqas għalkemm xorta għadu wieħed twil. Għal dawn in-nuqqasijiet fis-sistema jista' biss jaħti l-Istat u ħadd aktar."

43. Din il-Qorti tikkondividi dan l-argument kif suċitat, u in vista tas-suespost tqis li l-ilment tas-soċjeta' rikorrenti dwar id-dewmien sabiex ġie appuntat l-appell huwa ġustifikat, għalhekk ser tgħaddi biex tiddikjara ksur tal-Artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropea u l-Artikolu 39 tal-Kostituzzjoni ta' Malta.

44. Din il-Qorti, madanakollu, tħoss illi għandha żżid is-segwenti konsiderazzjonijiet:

45. Il-Qrati tal-Ġustizzja, filwaqt illi *ictu oculi*, għandhom ikunu ir-renju fejn issaltan il-Ġustizzja w l-indipendenza tal-Ġudikatura, huma madanakollu kkundizzjonati u mxekkla severament mill-investment, jew nuqqas ta' tali investiment, li għalih huwa repsonsabbli **unikament** l-Eżekuttiv, ossija l-Gvern.

46. Huwa fatt inkontestat illi, f'dawn l-aħħar deċenni, in-numru ta' kawżi mressqa quddiem il-Qrati, u aktar minn hekk, il-komplessita' ta' tali każi, żdied b'mod konsiderevolment, liema żieda, madanakollu, ma ġiet qatt riflessa f'żieda adegwata ta' investiment fil-Qrati.

47. Filwaqt illi ċ-ċittadin għandu dritt illi jingħata s-servizz minnu rikjest fi żmien raġjonevoli, daqstant il-Ġudikatura għandha d-dritt illi tippretendi li l-Eżekuttiv jipprovdilha l-għodda u riżorsi sabiex tkun tista' trendi tali servizz liċ-ċittadin.

48. Jidher ċar, madanakollu, illi l-Eżekuttiv, illi fl-aħħar mill-aħħar huwa dak illi jiddeċiedi x'riżorsi għandhom jingħataw lill-Qrati sabiex joperaw b'mod effiċjenti, baqa' retiċjenti u konservattiv ħafna fl-investimenti fil-Qrati fejn jirrigwarda riżorsi, kemm f'nies kif ukoll fi spazju meħtieġa għall-Qrati, bir-riżultat illi huwa fiżikament impossibbli għal kwalsiasi Ġudikant illi jopera b'mod effiċjenti u effettiv sabiex iċ-ċittadin jingħata s-servizz minnu pretiż fi żmien raġjonevoli.

49. Ta' tali nuqqas, huwa l-Eżekuttiv biss illi għandu jirrispondi, stante illi huwa fatt inkonfutabbli li n-numru ta' Ġudikanti assenjati fil-Qrati huwa ferm aktar baxx minn kwalsiasi pajjiż ieħor fl-Istati Ewropej u n-numru ta' staff addetti ma' tali Ġudikanti qiegħed, aktar ma jgħaddi ż-żmien, aktar jonqos minħabba fis-salarji miżeri li preżentement l-Eżekutiv qiegħed joffri sabiex jattira persuni jaħdmu fil-Qorti.

50. Hija tassew ta' għajb illi s-soċjeta' rikorrenti, bħala entita illi kellha d-dritt li tippretendi servizz milll-Qrati fi żmien raġjonevoli, kellha tistenna aktar minn sitt snin sabiex il-każ tagħha jiġi finalment eżegwibbli, iżda <u>huwa daqstant ta' għajb l-abbuż sfaċċjat u spuderat ta' persuni, u partikolament membri tal-Avukatura, illi jabbużaw minn nuqqasijiet ikkawżati mill-Eżekuttiv, sabiex jakkwistaw benefiċċji a favur tal-klijenti tagħhom, liema benefiċċji huma jkunu ben jafu li ma għandhomx u li, għalhekk, jadoperaw tali proċeduri UNIKAMENT sabiex itawwlu l-eżitu tad-deċiżjoni finali</u>.

51. Il-Qorti tagħmilha ċara illi hija ma kien ikollha ebda diffikulta illi ssib lis-soċjeta' Estera kif ukoll l-Avukat Malti tas-soċjeta' estera personalment responsabbli għal tali dewmien, in vista tal-abbuż li seħħ xjentement, tal-proċeduri tal-appell, li kieku s-soċjeta' rikorrenti intentat l-azzjoni kontra tiegħu, iżda, madanakollu, s-soċjeta' rikorrenti indirizzat l-ilment tagħha unikament lejn l-operat tal-Qrati, w partikolarment il-Ġudikatura, meta l-Ġudikatura hija fl-impossibbilta' illi topera b'mod effiċjenti u effettiv minħabba fin-nuqqasijiet serji ta' investiment imputabbli UNIKAMENT lejn l-Eżekuttiv u i-nuqqas ta' investimenti da' parte tiegħu.

52. Dana qiegħed jingħad, għax ma huwiex ġust u korrett illi l-Istat għandu jerfa' l-konsegwenzi kollha ta' sitwazzjoni illi jidher ċar li ġiet xjentement abbużata mis-soċjeta' estera bl-assistenza u direzzjoni tal-konsulent legali tagħha, u dan għandu jiġi rifless fid-danni li għandhom jiġu likwidati.

53. Dana qiegħed ukoll jingħad għax is-soċjeta' rikorrenti ma tistax tqis tali proċeduri unikament bħala mezz ta' riżarċiment tas-somma ta' €98,848.29 illi hija tikkontendi li ma tħallsitx riżultat tal-fatt li ma setgħetx tipparteċipa fil-proċeduri ta' stralċ tas-soċjeta' estera riżultat, aktar w aktar meta l-istess soċjeta' rikorrenti ma eżawrietx id-dritt lilha mogħti fl-Artikolu 266 tal-Kap 12, biex titlob l-eżekuzzjoni provizzorja tad-deċiżjoni ta' l-Ewwel Qorti.

54. Għaldaqstant, il-Qorti tqis illi l-Avukat tal-Istat m'għandux jerfa' r-responsabbilta' kollha tad-dewmien.

55. Finalment, ikkunsidrat il-fatti kollha, bħala rimedju għal-leżjoni li s-soċjeta' rikorrenti ilmentat dwarha, kif fuq aħjar deskritti, l-Qorti qiegħda tillikwida l-ammont ta' erbat elef u ħames mitt Ewro (€ 4,500).

Konklużjoni

Il-Qorti,

Wara illi rat l-atti kollha proċesswali kollha ppreżentati quddiemha;

Wara illi rat is-sottomissjonijiet tal-abbli difensuri tas-soċjeta' rikorrenti, u tal-Avukat tal-Istat;

Tgħaddi biex taqta' u tiddeċiedi l-vertenza billi:

Tiċħad l-eċċezzjonijet ta' l-Avukat tal-Istat.

Tilqa' l-**Ewwel Talba** tas-soċjeta' rikorrenti kif ġej billi:

Tiddikjara illi t-tul ta' żmien li ttieħed sabiex jiġi konkluż l-Appell fl-ismijiet '**Francis E. Sullivan & Company Limited vs International Catering SRL**' (Appell Ċivili Numru 651/2015) huwa irraġonevoli.

Tilqa' t-Tieni talba u tiddikjara li tali teħid ta' żmien jammonta għal vjolazzjoni tad-drittijiet tas-soċjeta' rikorrenti għal smiegħ xieraq fi żmien raġonevoli kif sanċit fl-Artikolu 39 tal-Kostituzzjoni u fl-Artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropea kif inkorporata fil-liġi tramite l-Kapitolu 319 tal-Liġijiet ta' Malta.

Tilqa t-**Tielet Talba** u għalhekk:

Tillikwida bħala rimedju li għandu jitħallas lis-soċjeta' rikorrenti kawża tal-leżjoni flagranti tad-dritt tagħha għas-smiegħ xieraq fi żmien raġonevoli fl-ammont ta' erbat elef u ħames mitt Ewro (€4,500).

L-ispejjeż jitħallsu mill-intimat l-Avukat tal-Istat.

Francesco Depasquale LL.D. LL.M. (IMLI)
Imħallef

Rita Sciberras
Deputat Reġistratur